

Katedra trestního práva

Klauzurní práce č. 1 (130) konaná dne 5. dubna 2019

Neodbytná Vilma

Vilma a Slávek se seznámili v čekárně stomatologické pohotovosti, kam je oba přivedl zubní kaz. Po vzájemných slovech útěchy si vyměnili i svá telefonní čísla. V následujících týdnech pak společně navštívili řadu výstav, přednášek a besed tematicky zaměřených na národopisné aspekty regionu Moravské Slovácko. Po nějaké době však Slávek zklamaně seznal, že Vilmě spíše imponuje jeho stříbrné BMW, byt 3+1 na Hanspaulce a rodiči bohatě dotovaná platební karta, než jeho hluboké znalosti etnografie. Proto dal Vilmě slušnou, leč důraznou a nekompromisní formou na vědomí, že jejich vztah považuje za skončený.

S tím se ovšem Vilma v žádném případě nemínila smířit. V následujících dvou měsících průměrně třicetkrát denně Slávkovi telefonovala, denně zaslala až dvacet zpráv SMS a téměř každý den ráno, když odcházel do zaměstnání, i večer, když se vracel domů, na něj čekala na ulici, doprovázela jej a vytrvale se domáhala jeho pozornosti a přízně. Ve svých aktivitách Vilma neustala dokonce ani poté, co jí bylo doručeno vykonatelné předběžné opatření, vydané soudem v řízení ve věcech občanskoprávních, kterým jí bylo zakázáno Slávka jakkoliv kontaktovat.

Neklamné příznaky nastupující neurózy, pro které se Slávek nemohl soustředit na svoji zodpovědnou práci odborného asistenta katedry etnografie na veřejné vysoké škole, a zejména jeho obavy z dalšího zhoršování svého duševního zdraví, přivedly Slávka nejprve do ambulance psychiatricko-psychologické poradny ÚVN Praha – Střešovice, kde si sjednal soukromá terapeutická sezení, a následně na Místní oddělení PČR Praha – Dejvice, kde na Vilmu podal trestní oznámení.

Otázky

1. Jak právně posoudíme jednání Vilmy? Odůvodněte.
2. Ze znaleckého posudku bylo spolehlivě zjištěno, že Vilma sice v době činu netrpěla žádnou duševní poruchou ve smyslu § 123 tr. zák., avšak struktura její osobnosti (tzv. akcentovaná osobnost) způsobuje, že její schopnost odolat nutkání Slávka kontaktovat, je podstatně oslabena. Při výslechu v hlavním líčení pak znalci k dotazu soudu uvedli, že optimálním řešením by bylo, pokud by Vilma absolvovala pravidelnou terapii pod vedením kvalifikovaného psychologa. Jak na toto zjištění může reagovat soud při ukládání trestu odnětí svobody? Odůvodněte.
3. V průběhu vyšetřování bylo zjištěno, že Slávkův kamarád Zbyšek poradil Slávkovi, aby Vilmě napsal email, ve kterém jí pohrozí, že pokud jej nepřestane obtěžovat, někoho si najde a ten jí „zmaluje ciferník“. Slávek tuto myšlenku neakceptoval a namísto toho Vilmě poslal email s pohrůzkou, že pokud jej nepřestane obtěžovat, oznámí její jednání na policii. Jak právně posoudíme jednání Zbyška? Odůvodněte.
4. Při svém výslechu v hlavním líčení, který následoval hned po výslechu obžalované, uplatnil Slávek proti obžalované Vilmě nárok na náhradu škody, záležející ve

výdajích za opakovaná terapeutická sezení s psychologem, která Slávek absolvoval. K dotazu soudu uvedl, že svůj nárok nemohl uplatnit dříve, protože teprve ráno od psychologa obdržel konečné vyúčtování jeho služeb. Soud ovšem navíc měl vážné pochybnosti o výši celkové částky, kterou psycholog za své služby požadoval a kterou Slávek uplatnil. Proto soud rozhodl tak, že podle § 229 odst. 1 tr. řádu poškozeného Slávka s celým jeho nárokem odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Byl postup soudu správný? Odůvodněte.

5. Ve zcela jiné trestní věci byl Zbyšek stíhán pro skutek právně kvalifikovaný jako trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 tr. zák. jehož se měl dopustit tím, že si zaviněně návykovou látkou přivodil stav nepřičetnosti, ve kterém pak spáchal čin jinak trestný jako trestný čin násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a) tr. zák. Jakou nejdelší dobu může Zbyšek strávit v přípravném řízení ve vazbě, do které byl vzat z obavy, že by se mohl před trestním stíháním skrývat? Odůvodněte.
6. Na závěr hlavního líčení, vedeného proti Zbyškovi, dospěl soud k závěru, že Zbyška nelze odsoudit, a to jednak proto, že trestní odpovědnost za jeho čin zanikla promlčením, a jednak proto, že v době činu nebyl pro nepřičetnost trestně odpovědný. Jaké rozhodnutí soud vyhlásí? Odůvodněte.
7. Vysvětlete pojem „centralizovaný devolutivní účinek“ a uveďte, v jaké souvislosti se v trestním řízení používá? Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpce případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

NEODBYTNÁ VILMA

Ř e š e n í

①

Vilma se dopustila přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. b), c) [možno i písm. d)] TZ v jednočinném souběhu s přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 TZ.

Téměř každodenní čekání na Slávka ráno (když odcházel do zaměstnání) i večer (když se vracel domů), jeho doprovázení a domáhání se jeho pozornosti a přízně je „vyhledávání osobní blízkosti“ ve smyslu § 354 odst. 1 písm. b) TZ.

Průměrně třicet telefonátů denně a posílání až dvaceti zpráv SMS denně je „vytrvalé kontaktování prostřednictvím prostředků elektronických komunikací“ ve smyslu § 354 odst. 1 písm. c) TZ.

(Ze skutečnosti, že jednání Vilmy vedlo k tomu, že se Slávek nemohl soustředit na svoji práci odborného asistenta katedry etnografie, lze spatřovat i omezování v obvyklém způsobu života ve smyslu § 254 odst. 1 písm. d) TZ.)

Vilma se svého jednání dopouštěla po dobu dvou měsíců, tedy „dlouhodobě“.

(Podle rozhodnutí NS ČR sp. zn. 3 Tdo 1378/2011 podmínku dlouhodobosti splňuje alespoň 10 kontaktů v období nejméně 4 týdnů.)

Pro příznaky nastupující neurozy Slávek musel vyhledat psychiatricko-psychologickou pomoc, a měl obavy z dalšího zhoršování svého duševního zdraví. Jednání Vilmy tak ve Slávkovi vzbudilo důvodnou obavu o jeho (duševní) zdraví.

Trestný čin podle § 354 odst. 1 TZ je trestný čin úmyslný (§ 13 odst. 2 TZ) a zákon na něj stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí jednoho roku, tedy nepřevyšující pět let (§ 14 odst. 2 TZ). Jedná se proto o přečin

Vilma tak spáchala přečin nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. b), c) TZ.

Rozhodnutím soudu (nebo jiného orgánu veřejné moci), které chrání ustanovení § 337 TZ, jsou rozhodnutí, která jsou vykonatelná, byť nikoliv nutně též pravomocná. Takovým rozhodnutím proto je i předběžné opatření (§ 400 a násl. zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních), které lze sice napadnout řádným opravným prostředkem, ale vykonatelným se stává již vydáním (407 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních).

Jestliže vykonatelným rozhodnutím soudu, vydaným v řízení ve věcech občanskoprávních, bylo Vilmě zakázáno jakkoliv Slávka kontaktovat, a Vilma přesto, že jí toto rozhodnutí bylo doručeno a mohla se s ním tak seznámit, své jednání opakovala, pak mařila rozhodnutí soudu o předběžném opatření, kterým se ukládá povinnost zdržet se styku s jinou osobou a navazování kontaktů s takovou osobou, a to ve smyslu § 337 odst. 2 TZ.

*(Vydání takového předběžného opatření není podmíněno předchozím vykázáním).
(Vykonávání zakázané činnosti podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ se týká nerespektování trestu zákazu činnosti uloženého soudem v trestním řízení nebo správního trestu zákazu činnosti za přešůpek uloženého správním orgánem v přešůpkovém řízení.)*

Trestný čin podle § 337 odst. 2 TZ je trestný čin úmyslný (§ 13 odst. 2 TZ) a zákon na něj stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí dvou let, tedy nepřevyšující pět let (§ 14 odst. 2 TZ). Jedná se proto o přečin.

Skutek je souhrn všech vnějšších projevů vůle pachatele (tj. souhrn všech jednání), která jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuta zaviněním.

Jednání Vilmy (telefonáty, zprávy SMS, osobní kontaktování) bylo příčinou porušení zájmu na klidném soužití lidí, bez obtěžování a znepríjemňování života nad únosnou míru. Poté, co bylo vydáno předběžné opatření zakazující Vilmě jakkoliv Slávka kontaktovat, se totéž jednání stalo navíc příčinou porušení zájmu na respektování soudního rozhodnutí. Oba trestně relevantní následky tak byly způsobeny tímž jednáním.

Jedná se proto o jediný skutek, a tedy o jednočinný souběh.

②

Soud může Vilmě na zkušební dobu podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody (§ 82 odst. 2 TZ) nebo podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 85 odst. 2 TZ) uložit přiměřenou povinnost podrobit se vhodnému programu psychologického poradenství podle § 48 odst. 4 písm. d) TZ.

V zadání je výslovně uvedeno, že podstatné oslabení schopnosti Vilmy odolat nutkání kontaktovat Slávka není způsobenou její duševní poruchou (§ 123 TZ), ale strukturou její osobnosti. To znamená, že se nejedná o stav zmenšené přičetnosti podle § 27 TZ, který nutně předpokládá existenci duševní poruchy, takže nelze uvažovat o postupu podle § 40 odst. 1 TZ, ani o uložení ochranného léčení podle § 99 TZ (viz § 40 odst. 2, § 47 odst. 1, § 99 odst. 2 písm. a/ TZ).

Znalci doporučené absolvování pravidelné terapie pod vedením kvalifikovaného klinického psychologa, je však možno uložit jako přiměřenou povinnost v rámci programů psychologického poradenství podle § 48 odst. 4 písm. d) TZ.

Takovou přiměřenou povinnost může soud uložit mimo jiné též v rámci podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody (§ 82 odst. 2 TZ) nebo v rámci podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 85 odst. 2 TZ).

③

Zbyšek se žádného trestného činu nedopustil.

Pohrůžka „zmalováním ciferníku“ je pohrůžkou násilí (použití fyzické síly proti člověku).

Touto pohrůžkou měla být Vilma vedena k tomu, aby Slávka přestala obtěžovat, tedy aby se něčeho zdržela.

Zbyškova „rada“ tedy směřovala ke spáchání trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 TZ.

(Nejedná se o trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 TZ, protože pohrůžka nebyla samoučelná, ale touto pohrůžkou měla být Vilma nucena k tomu, aby se zdržela dalšího obtěžování, tedy aby něco „opominula“.)

Zbyšek svojí „radou“ vzbuzoval ve Slávkovi rozhodnutí spáchat trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 TZ, tedy jiného ke spáchání trestného činu jako naváděl jako návodce podle § 24 odst. 1 písm. b) TZ. Slávek však Zbyškův návod neakceptoval.

Jedná se o tzv. „neúspěšný návod“. Tím méně nebyla splněna podmínka tzv. akcesority účastenství (Slávek se o čin ani nepokusil) vyjádřená v návěti § 24 odst. 1 TZ, takže jednání Zbyška nemůže být posouzeno jako návod podle § 24 odst. 1 písm. b) TZ.

(Jednání Slávka, který Vilmě poslal email, ve kterém jí pohrozil, že pokud jej nepřestane obtěžovat, oznámí její jednání na policii, není pohrůžkou jinou těžkou újmou podle § 175 odst. 1 TZ, protože nejde o „bezprávnou“ pohrůžku. Pohrůžka podáním trestního oznámení je zcela legitimní prostředek k zamezení protiprávního jednání Vilmy.)

Zbývá se zabývat otázkou, zda jednání Zbyška může být posouzeno jako příprava ve formě návodu podle § 20 odst. 1 TZ.

Trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 TZ je úmyslný trestný čin (§ 13 odst. 2 TZ) a zákon na něj stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí čtyř let, tedy nepřevyšující pět let. Podle § 14 odst. 2 TZ se proto jedná o přečin.

Podle § 20 odst. 1 TZ je příprava trestná pouze u zvlášť závažných zločinů (§ 14 odst. 3 TZ), nikoliv však u přečinů.

Jednání Zbyška proto nemůže být posuzováno ani jako příprava ve formě návodu podle § 20 odst. 1 TZ.

④

Postup soudu správný nebyl. Jelikož nárok na náhradu škody byl uplatněn opožděně (§ 43 odst. 3 TŘ) nemůže o něm soud v trestním řízení vůbec rozhodovat.

Podle § 43 odst. 3 TŘ musí poškozený svůj návrh na náhradu škody učinit nejpozději před zahájením dokazování v hlavním líčení, tj. po přednesení obžaloby (§ 206 odst. 2 TŘ).

Ze zadání však vyplývá, že poškozený Slávek svůj nárok uplatnil až při svém výslechu v hlavním líčení, tedy až v průběhu dokazování (po výslechu obžalované).

Nárok na náhradu škody tak Slávek uplatnil pozdě a soud o takovém nároku vůbec nemůže rozhodovat.

Rozhodnutím o nároku poškozeného je totiž i rozhodnutí podle § 229 TŘ, jímž se poškozený se svým nárokem (zcela nebo zčásti) odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních.

(Soud měl správně podle § 206 odst. 4 TŘ per analogiam rozhodnout tak, že se poškozený se svým nárokem na náhradu škody k trestnímu řízení nepřipouští. Tato odpověď však po studentech nebyla požadována.)

(Úvahy o tom, že soud měl podle § 43 odst. 3 TŘ in fine poškozeného poučit a poskytnout mu přiměřenou lhůtu jsou nedůvodné, protože tento postup se týká pouze postupu před zahájením dokazování v hlavním líčení.)

⑤

V přípravném řízení může být Zbyšek ve vazbě nejdéle 8 měsíců.

Pokud jde o trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 TZ, pak na tento trestný čin je sice stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí 10 let, avšak dopustí-li se pachatel činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude pachatel potrestán oním trestem mírnějším.

Čin jinak trestný, který Zbyšek ve stavu nepřičetnosti spáchal, je čin jinak trestný jako trestný čin násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a) TZ. Na tento úmyslný (§ 13 odst. 2 TZ) trestný čin stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí 6 let, tedy převyšující 5 let, ale nižší, než 10 let. Podle § 14 odst. 3 TZ se proto jedná o zločin, nikoliv však o zvlášť závažný zločin.

Podle § 72a odst. 1 písm. b) TŘ v případě zločinu nesmí celková doba trvání vazby přesáhnout 2 roky.

Podle § 72a odst. 2 TŘ z této celkové doby trvání vazby na přípravné řízení připadá jedna třetina, tj. v našem případě 8 měsíců [24 měsíců : 3 = 8 měsíců].

V přípravném řízení tak může být Zbyšek ve vazbě nejdéle 8 měsíců.

Pokud student předpokládal, že Zbyšek si stav nepřičetnosti přivodil z nedbalosti, pak (bez ohledu na povahu kvazideliktu) bude trestný čin opilství přečinem (§ 14 odst. 2 TZ), u kterého podle § 72a odst. 1 písm. a) TŘ nesmí celková doba trvání vazby přesáhnout 1 rok, takže jedna třetina celkové doby trvání vazby, která připadá na přípravné řízení, bude činit 4 měsíce [12 měsíců : 3 = 4 měsíce].

(Ze zadání vyplývá, že Zbyšek byl ve vazbě z důvodu tzv. vazby útěkové podle § 67 písm. a) TŘ, takže omezení, které by bylo v případě vazby koluzní podle § 72a odst. 3 TŘ, se neuplatní.)

⑥

Soud usnesením trestní stíhání Zbyška zastaví podle § 223 odst. 1 TŘ z důvodu § 11 odst. 1 písm. b) TŘ.

Zánik trestní odpovědnosti promlčením (§ 34 TZ) je důvodem nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. b) TŘ, a tedy důvodem pro zastavení trestního stíhání podle § 223 odst. 1 TŘ usnesením (§ 119 odst. 1 TŘ).

Nepříčetnost obžalovaného (§ 26 TZ) je důvodem zproštění obžaloby podle § 226 písm. d) TŘ rozsudkem (§ 225 odst. 1 TŘ).

Z ustanovení § 225 odst. 1 TŘ vyplývá, že usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 223 TŘ má přednost před vydáním zprošťujícího rozsudku podle § 226 TŘ (viz formulace: „... nedojde-li k zastavení trestního stíhání podle § 223, ... rozhodne soud rozsudkem, zda ... se obžaloby zprošťuje“).

(Viz příklad č. 363 ze sbírky „Příklady z trestního práva hmotného a procesního“, Gřivna T., Vokoun R., Bohuslav L. a kol., 3 vydání, Praha: Leges, 2017, s. 77.)

⑦

Jako „**centralizovaný devolutivní účinek**“ se označuje účinek opravného prostředku záležející v tom, že o opravném prostředku rozhoduje jediný orgán v rámci celé soustavy orgánů činných v trestním řízení, a to bez ohledu na to, proti jakému rozhodnutí a jakého orgánu opravný prostředek směřuje.

V českém trestním řízení se centralizovaný devolutivní účinek vyskytuje pouze u dovolání (§ 265c TŘ) a u stížnosti pro porušení zákona (§ 266 odst. 1 TŘ), o kterých vždy rozhoduje jedině Nejvyšší soud ČR, jako vrcholný orgán soustavy obecných soudů.
